

dicitur, quod devoravit virgas magorum : *Devoravit virga Aaron virgas eorum.*

269. REGULA III. Post consecrationem adhuc subinde *typus, imago* corporis et sanguinis Christi dicitur Eucharistia. Sic S. AMBROS. L. 1. de Offic. cap. 48. n. 238. et in Ps. 38. n. 25. inquit : *Umbra in Lege ; imago in Evangelio ; veritas in cœlestibus.* Et S. HIERON L. 2. advers. Jovinian. eum sic loquentem inducit, quin idcirco reprehendat. : *Dominus in typo sanguinis sui non obtulit aquam, sed vinum.* At ita dicitur 1°. sicut supra signum et figura : 2°. in specie, offerri *in imagine*, quia offertur sub aliena specie ; hæc autem oblatio non cuiquamque veritati opponitur, sed veritati sub propria specie manifestatæ, quæ non nisi in cœlestibus est ; unde ibidem ait AMBROS. : *Ante agnus offerebatur... nunc Christus offertur ; sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem.*

270. REGULA IV. Quidam Patres negant, Eucharistiam post consecrationem dici posse *antitypon* ; affirmant alii. Sed differentia hæc a diversa vocis acceptione oritur. Nam *antitypon* pro figura rei absentis, vel adhuc futuræ sumi potest. Sic Apostolus sancta Testamenti veteris vocat *antitypa* verorum, sive futurorum Testamenti novi. Hoc sensu equidem panis et vinum ante consecrationem dici possunt *antitypa* corporis et sanguinis Christi ; minime vero Eucharistia ipsa jam consecrata ; cum in hac sub speciebus Eucharisticis jam sit realiter ac substantialiter præsens corpus Christi et sanguis. Atque hoc sensu quidam Patres negant Eucharistiam post consecrationem posse dici *antitypon*. Verum præter hanc acceptionem multiplex alia est vocis *antitypon*, in qua Eucharistiæ consecratæ applicari potest.

Nam 1°. *antitypa* dicuntur, quæ typum et formam eandem referunt, velut autographum et transsumptum. Et sic Christus in Eucharistia potest dici *antitypon* respectu sui ipsius pro alio statu, nimirum ut immolati in cruce ; sicut supra de *figura* dictum.

2°. *Antitypa* etiam dicuntur, quæ erant præfigurata, nuncque existentiæ sunt, ac figuræ suæ opponuntur. Sic Lex nova dici potest *antitypa* veteris ; et veritas in re existens per figuras in Lege veteri præsignata. Hoc etiam sensu Eucharistia dici *antitypon* potest ceu veritas nunc existens, olim præfigurata per manna, panes propositionis, sacrificium Melchisedechi.

3°. Eucharistia etiam potest dici *antitypa* respectu alicujus futuri, non quidem corporis et sanguinis Christi, sed quatenus futuram significat gloriam, cujus pignus est ; sicut sacramenta alia, præterquam quod sint signa practica gratiæ præsentis, simul signa prognostica sunt futuræ gloriæ. Singulari tamen modo hoc Eucharistiæ competit. Unde S. JOANNES DAMASCEN. L. 4. de fide c. 13. postquam dixisset, S. BASILIUM in Liturgia panem et vinum vocasse *antitypa* ante, non post consecrationem, subjungit : *Figura porro rerum futurarum idcirco dicuntur ; non quod non vere corpus et sanguis Christi sint ; sed, quod nunc quidem divinitatis Christi per ea participes efficiamur, tunc autem intellectuali modo, ac per solum aspectum, sive visionem intuitivam, beatificam.*

271. REGULA V. Patres aliquando dicunt, carnem Christi esse manducandam *spiritualiter* ; 1°. ut opponant manducationem carnis Christi manducationi cruentæ Capharnaiticæ, juxta dicta Art. 1. 2°. Ut innuant, corpus Christi Eucharisticum cibum esse spirituales animæ, non corporis, nisi ratione specierum. 3°. Intelligunt idem ac invisibiliter. 4°. Ut indicent, manducationem carnis sine fide, dispositione, devotione non conferre spirituales fructum, ut *τὸ spiritualiter* sumit Aug. Tract. 26. in Joan. *Qui non manet in Christo, et in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem* (scilicet, fructuose) *licet carnaliter et visibiliter premat dentibus sacramentum corporis et sanguinis Christi, sed magis tantæ rei sacramentum ad judicium sibi manducat et bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta.*

272. REGULA VI. In sec. IX. et postea quidam negabant, quidam affirmabant, carnem Christi in Eucharistia eandem esse, quæ nata ex B. Virgine, crucifixa, resurrexit. Sed sola disputatio erat, non de carne Christi quoad substantiam, sed quoad affectiones, statum, ut ex dicendis in sequenti Art. patebit.

ARTICULUS IV.

AN ET QUOMODO REALIS CHRISTI IN EUCHARISTIA PRÆSENTIA EVINCATUR ARGUMENTO A PRÆSCRIPTIONE ?

Duplici via fidei nostræ veritas demonstrari adversus hæreticos potest 1°. via discussionis ; 2°. præscriptionis. Via discussionis est, cum momenta singillatim pro et contra discutiuntur ; quam hactenus partim tenuimus. Brevior via præscriptionis est. Hæc tamen hic non striete accipitur pro exceptione peremptoria, ex jure positivo humano orta, qua omne jus et actio actoris quoad res temporales eliditur et perimitur ; sed analogice ad normam prioris in materia dogmatica præscriptio dicitur, dum adversario opponitur, perpetuum hunc totius Ecclesiæ sensum fuisse, sicque dogma quod defenditur in possessione manere, eo ex validissimo capite, quod Ecclesia tota ob promissam Spiritus sancti assistentiam labi in errorem non possit. Maximi hoc argumentum TERTULLIANUS fecit ; unde librum de præscriptionibus adversus hæreses conscripsit sui temporis, quo, ceu methodo stricta æque ac brevi, adversarios ad silendum adegit.

273. *Dico.* Nemo in Ecclesia ante sec. IX. vel inficiatus est, vel impugnavit præsentiam realem Christi in Eucharistia ; sed ea omnium Ecclesiarum constanti et unanimi fide credita fuit ; ut adeo sic solo argumento a præscriptione constet de veritate catholici dogmatis.

Prob. 1°. p. 1°. Nullus enim Patrum, etsi, ut vidimus Art. præcedentibus, crederent realitatem præsentiae Christi in Eucharistia, unquam contra quempiam contrarium asserentem vel scripto, vel voce, vel intra, vel extra Concilium aliquod disputationem habuit. Nec Hæresiologi, qui de hæresibus scripsere, ut IRENÆUS, TERTUL., PHILASTRIUS, EPIPHAN., AUG., THEODORET., JOANN. DAMASCEN., etsi quorundam hæreticorum abusus et errores circa alia, quæ ad Eucharistiam pertinent, solerter notarint, aliquando vel unius me-

minerunt, qui realitatem præsentiae Christi in Eucharistia in se, aut directe negasset.

2º. In sec. IX. circa annum 818., PASCHASIUS RATBERTUS Corbeiensis Abbas librum conscripsit de Corpore et Sanguine Domini, quo, dum lectoris animum firmat Scripturarum et Traditionis auctoritate contra dubitationes, quæ circa hoc mysterium suboriri possent, affirmat cap. 12. ita constans ac necessarium esse Ecclesiae de præsentia reali dogma, ut, qui illud non credit, impio deterior sit.

Anno autem 852. scribens librum 12. Commentar. in Matth., eandemque constanter tradens doctrinam, monet, esse quosdam, quibus, ut rumore acceperat, non placerent quæ de veritate corporis et sanguinis Domini scripsisset, dicerentque non nisi virtutem carnis et sanguinis Christi in Eucharistia esse; verum exposito dogmate catholico, addit (ib. p. 1095. edit. Sirmo-nd.): *Nec mireris, frater, qui forte ista non credis, quia non nostra sunt quæ dicimus.*

Circa annum vero 860. epist. ad Freudegardum, eosdem oblocutores notat, et refellit; ibique sententiam suam ait esse *fidem Sanctorum*; qui vero eam impugnarent, *contra ipsum Dominum, omnemque Ecclesiam agere* (opp. p. 1634. A. edit. Sirm.); et infra: *Neminem esse adhuc in aperto, qui hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit et confitetur*; ergo ante seculum IX. nemo in Ecclesia fuit, qui dogma de realitate præsentiae Christi in Eucharistia negasset.

Prob. 2ª. p. 1º. Hæc partim elucet ex Patribus, quorum consensum per priora secula retulimus. Unde jam corrui Blondelli Calvinistæ commentum, ANASTAS. SINAITAM sec. VI. primum fuisse, qui dogmatis catholici semina sparserit. Sed accedit, ne fucum quidem habere similitudinis hoc Blondelli assertum; quis enim credat, ne unum fuisse tota in Ecclesia, qui se novitio errori opposuisset, cum adeo vigilasse constet pastores, ut nulla hæresis impune caput efferret? Igitur vel ex ipso ANASTASIO liquet, idem tunc sensisse Ecclesiam de veritate corporis et sanguinis Domini, quod ille palam, nemine mortalium contradicente, Lib. *ἡδύς*, sive *Dux via* docebat.

2º. Ex consensione orientalis et occidentalis Ecclesiae. Prioris fides a Trullanis Patribus nitide exprimitur Can. 3. (Labb. t. 6. p. 1141. C. et Can. 26.) (ibid. p. 1153. D.), ubi tradunt, Christum in sacrificio, quod sacerdotes offerunt, victimam simul esse, et sacrificatorem: presbyterum corporis Christi dispensatorem esse. Ac Can. 101. (ibid. p. 1185. A.) manducari, aiunt, et bibi Christum, ejusque immaculati corporis nos reddi participes. Eadem habet ORDO ROMAN., qui sec. VII. prodiit, quem adhuc in Missa retinet occidentalis Ecclesia. Sed luculentissime hæc fides Ecclesiarum ex Synodo generali VII. NICÆNA II. an. 787. perspicitur, in qua sess. 6. (Labb. t. 7. p. 450. B.) inquirunt Patres: *Nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine... sed ipsum corpus et ipsum sanguinem... Antequam sanctificata fuerint, vocata sunt typi; post sanctificationem autem corpus proprie ac sanguis Christi dicuntur, sunt et creduntur.* Hinc alterius commenti, quod Claudius pseudominister finxit, falsitas legitur oculis, PASCHASII RATBERTUM primum fuisse catholici dogmatis assertorem, utpote qui an. 820. floruit, multis post Synodum VII. annis.

3º. Eadem fides sec. XI. certo in Ecclesia viguit; cum enim eo labente

seculo Berengarius palam dogma catholicum impugnare (quod intra annum 1035. et 1040. evenisse videtur) cœpisset, contra eum undequaque reclamant Romani Pontifices, episcopi, abbates, monachi. In quindecim ad minus condemnatus fuit Conciliis. Inter alios plures eum impugnavit ADELMANUS Berengarii sub FULBERTO Carnotensi condiscipulus, ac in epistola ad eundem ipsi exprobrat, quod se *ab unitate S. Matris Ecclesiae divulserit*. Item HUGO Lingonensis Tract. de Corp. et Sang. Dom. contra eum d., quo ipsi objicit quod *totam scandalizet Ecclesiam*: addens, nisi male sentiat Berengarius, periisse omnem Christi Ecclesiam, quæ aliud ab ipso sentit. De sequentibus seculis usque ad nos, Calvinismi et Sacramentariorum non est quod laboremus; concedunt enim a PASCHASIO tempore dogma nostrum pervasisse sensim Ecclesiam.

Atqui communis ille fidelium et Ecclesiarum consensus evidens est veritatis catholice argumentum; ut in similibus ostendit TERTULLIANUS L. de Præscriptionib. cap. 28. *Ecquid, inquit, verisimile est, ut tot ac tantæ (Ecclesiae) in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus unus est excitus: variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum, quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.*

Quid ad hæc adversarii, ut argumentum hoc a præscriptione, sibi nimium molestum ac invisum eludant, ac telam fabulæ de PASCHASIO ceu primo dogmatis catholici fundatore pertexant? Colligunt unde possunt ratiunculas, quibus assertum tueantur. Expendamus singulas, atque vel ex his ipsis roboremus nostrum a præscriptione argumentum. Igitur

274. *Reponunt 1º.* PASCHASIUS ipse professus est, se doctrinam novam proferre; nam 1º. epist. ad Freudegard. ait, plures tantæ fidei sacramenta ignorasse; alios dubitare; ab aliis se reprehendi. 2º. Plures ait (ead. epist.) ad intelligentiam hujus mysterii fuisse a se concitatos; sed hoc immerito diceret, si doctrina PASCHASII antiqua fuisset. 3º. Freudegardo librum suum offert, ut examinet, sibi significet, si quid in eo reprehensione dignum comperiat; at si doctrina PASCHASII antiqua fuisset, quid reprehensione dignum metuere poterat?

R. N. Ass. Cujus falsitas ex ante dictis patet.

Ad prob. 1ªm. R. D. Ait hoc de rudibus, indoctis, ignorantibus C. aliis N. Vel ex hinc quoque intelligitur, doctrinam PASCHASII antiquam et communem fuisse; illi enim ignorantes, dubitantes, reprehendentes non erant episcopi, abbates, presbyteri, similesque, apud quos magna gratia, fama que pollebat PASCHASIUS; sed homines obscuri, quique non palam se audebant opponere PASCHASIO, sed non nisi clam obmurmurabant. Hoc ex ipsius PASCHASII verbis liquet, nam epist. ead. hos ipsos *magis loquaces, quam doctos* vocat, additque, neminem sibi *in aperto* contradixisse. Ac *quamvis quidam de ignorantia curent; nemo tamen est adhuc in aperto, qui ita hoc esse contradicat, quod totus orbis credit, et confitetur.* Præterea, etsi quidam ignorantes dubitarent; dubitatio hæc non ideo præcise de realitate præsentiae in se fuerat, sed de modo, quem exposuerat PASCHASIUS. Sic et Freudegardus ipse, licet cum reliqua Ecclesia præsentiam realem crederet, ob textum AUGUSTINI male intellectum L. 3. de Doctrina christiana, quoad existendi in Eucharistia modum hæserat ambiguus.

Ad prob. 2ªm. R. Ait, tantum fuisse excitatas ad intelligentiam *pleniorum,*

inquit, Eucharistiam corpus Christi appellari propter similitudinem rerum, seu perfectiorem sacramenti notitiam; ibidem enim de his inquit: *ad plenum non intelligebant*; scilicet quoad reliquas hujus mysterii affectiones ac proprietates. Sed his ipsis supponit, quod realitas præsentiae in se crederetur. Nimirum nitide eo libro totum hoc mysterium dilucidat ordinata methodo, etiam pro pueris, ut inquit laudata epist. Docet 1º. verum Christi corpus ac sanguinem in Eucharistia existere; 2º. panis et vini substantiam in Christi corpus et sanguinem converti; 3º. hoc corpus esse illud idem dicendum, quod natum ex Maria virgine; 4º. Eucharistiam non esse egestionem obnoxiam; 5º. eam esse figuram simul et veritatem, ac similia, quæ plures latere poterant, etsi realem præsentiam ipsam profiterentur.

Ad prob. 3^{am}. R. N. min. Potest enim quis librum suum subjicere relectioni, et examini alterius, licet in eo auctor doctrinam Ecclesiæ et Patrum proferat; etsi non ratione doctrinæ ipsius, tamen ratione modi, argumentorum, quibus doctrinam proponit. Quin familiare hoc est Scriptoribus plerisque, hodieque fieri solet. Sic et ALCUINUS librum suum de his, quæ pertinent ad fidem rectam, CAROLI M. submitit judicio: AGOARDUS episcopus Lugdunensis librum suum contra Felicem Urgelitanum subiecit LUDOVICI Imperatoris ingenio et examini; nemo tamen inde infert, AGOARDI doctrinam, qua contra Felicem Christum Filium Dei naturalem asserebat, fuisse novam, vel eum sibi in ea propugnanda diffidisse.

275. *Reponunt 2º.* Cum PASCHASIVS suam de reali Christi in Eucharistia præsentia mentem L. cit. declarasset, eum impugnarunt viri tunc celeberrimi, RABAN. MAURUS, ANONYMUS CELLOTIAN., RATRAMNUS, JOAN. SCOTUS, sive ERIGENA, aliique; ergo nova ejus doctrina, necesse est, fuerit.

R. D. *Ant.* Eum impugnarunt quoad realitatem præsentiae corporis et sanguinis Christi in Eucharistia. N. Quoad alia, quæ corpus Christi attinent, *an corpus Christi Eucharisticum esset idem, quod ex Maria Virgine natum?* quod affirmaverat PASCHAS.; illi vero negabant. C. Nullus ex his omnibus, ne quidem RATRAMNUS, ob assertam Christi in Eucharistia præsentiam, quam singuli aperte profiterentur, impugnavit PASCHASIVM; sed contra hunc id contendebant, corpus Christi Eucharisticum non esse idem illud, quod natum ex B. Virgine, in cruce pependit, resurrexit. Nam

1º. RABAN. ipse testatur epist. ad Heribaldum, quod se, quantum potuisset, opposuerit errori PASCHASII in epist. ad Egilonem; sed cui errori? In Eucharistia idem corpus Christi esse, *quod ex Maria Virgine natum*, ut volebat PASCHAS.; quod esse errorem, putabat RABANUS. At de Eucharistiæ dogmate idem, quod PASCHAS., sensit; nam L. de sacris Ordin. ad Theotmarum. perspicuis plane verbis ait: *Quis unquam crederet, quod panis in carnem potuisset converti, vel vinum in sanguinem, nisi ipse Salvator diceret, qui panem in vinum creavit, et omnia ex nihilo fecit? Facilius est aliquid ex alio facere, quam omnia ex nihilo creare.*

Cæterum observandum, dum RABAN. cæterique, qui PASCHASIO adversati, negant corpus Christi in Eucharistia idem esse, quod ex B. Virgine natum est; non eos negare, idem esse *quoad substantiam*, sed tantum *quoad statum et existendi modum*, aliasque affectiones, quæ corpori Christi olim naturali

in terra viventis competebant; corpori autem ejus Eucharistico tribui non possunt; putabant vero errore tribui a PASCHASIO.

Hæc perspicua fiunt ex Scriptorum anonymo adversario Paschasii, edito a MABILLONIO ad calcem sec. IV. Benedictini part. 2ª. (quippe non alius esse putatur a RABANO ipso, esseque ejus ad EGILONEM epistola). Is vero in libello, cui titulus: *Dicta cujusdam sapientis de corpore et sanguine Domini adversus Ratbertum*; ne videatur, quoad Eucharistiæ dogma dissentire a RATBERTO: sic 1º. orthodoxam fidem profiteretur (loc. cit. p. 592.) *Quod corpus et sanguis Domini vera sit caro, verusque sanguis, unusquisque debet credere... Hoc ergo fidelissime confirmo, et addo, quod, sicut veritas est Christus, et verus agnus Dei, qui quotidie mystice immolatur; ita procul dubio ex pane vera caro, ex vino verus sanguis ejus consecratione Spiritus sancti potentialiter creatur. Quæ cum certissima sint... nec ullus Christianus ambigere possit, etc.* Videmus, quam in Eucharistiæ dogmate exacte cum PASCHASIO conveniant adversarii. Nunc differentiam videamus.

Deinde impugnaturus PASCHASII librum inquit: *Illud in eo libro mihi prorsus inauditum fateor reperiri sub nomine Ambrosii, quod non sit alia caro Christi, quam quæ nata est de Maria et passa in cruce, et resurrexit.* En in quo dissentirent a PASCHASIO. Sed in quo sensu hoc negarent contra PASCHASIVM, explicat, præsertim, inquit, *cum illa Christi caro resurgens de sepulcro, ita glorificata sit, ut jam vorari nullo modo possit.* Quæ ratio jam satis indicat, quid in PASCHASIO impugnet. Sed disputationem demum sic concludit: *Hæc dicta Magistri (Augustini) si fideliter, ferventer legeritis, manifeste cognoscetis, non quidem, quod absit, NATURALITER, sed SPECIALITER, aliud esse corpus Domini, quod ex substantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum sanctum consecratur, quod a sacerdote postmodum Deo Patri suppliciter offertur; et aliud specialiter corpus Christi, quod natum est ex Maria Virgine, in quod istud transfertur.* Ubi ait, corpus Christi esse *naturaliter*, h. e. quoad substantiam idem, quod natum ex B. Virgine; non vero esse idem *specialiter*, h. e. quoad statum et modum existendi. Idem anonymus alter PASCHASII adversarius habet: *Aliud est specialiter corpus Dei, quod glorificatum sedet ad dexteram Dei, et tamen naturaliter unum est ipso Domino dicente: Hoc est corpus meum.* Ac RABAN. L. cit. de Sac. Ordin. inquit, corpus Christi natum ex B. Virgine, *ossibus et nervis compactum est, et hujusmodi membrorum lineamentis distinctum; non vero Eucharisticum.* Unde addit: *Quæ fidelium ore percipiuntur, figuram esse secundum speciem visibilem: at vero secundum invisibilem substantiam verum corpus et sanguinem Christi.* Nihil clarius.

Unde LANFRANCUS Dial. contra Berengar. c. 18. sententias RATBERTI et adversariorum ejus facile, ait, conciliari inter se, ac corpus Christi Eucharisticum *vere posse dici et ipsum corpus, quod de Virgine sumptum est; et tamen non ipsum.* Ipsum quidem, quantum ad essentiam, veræque naturæ proprietatem et virtutem; non ipsum autem, si spectes panis vini que speciem. Itaque potius de sola ratione loquendi erat dissensio.

276. *Reponunt 3º.* RATRAMNUS vero, et JOANNES SCOT., sive Erigena, ipsum PASCHASII dogma impugnarunt; nam RATRAMNUS L. de Corp. et Sang. Dom. ait 1. Eucharistiam non continere corpus Christi *in veritate*; 2. num. 37.

inquit, Eucharistiam corpus Christi appellari propter similitudinem rerum, quas innuit, sicut Pascha et resurrectio Domini vocantur (dies), qui per singulos annos celebrantur; 3. num. 24. et 25. conversionem panis et vini in Eucharistia non aliam admittit, quam similem illi, qua manna in deserto et aqua defluens convertentur in corpus et sanguinem Christi: sed conversio hæc erat tantum metaphorica; ergo et prior talis est juxta RATRAMNUM. Ante resp. quoad hujus auctoris librum

Observa: Variam ejus fortunam fuisse. Prodiit primis typis Coloniae an. 1531. sub nomine BERTRAMI; deinde Basileæ an. 1550., ac rursus Coloniae an. 1551. hæreticorum sacramentarium opéra. Unde Catholicis suspectus esse cœpit, et offendiculo, præsertim quod sententias contineret, duriuscule sonantes, cujusmodi sunt, quæ obijciuntur; ac propterea factum, ut in Indicem librorum prohibitorum poneretur, qui jussu Concilii TRIDENTINI adornatus prodiit an. 1560. Aliis tamen Catholicis in pretio fuit, ut RATRAMNUM, sive BERTRAMUM inter defensores cum RATBERTO doctrinæ catholicæ eodem haberent loco, ut FISCHERUS episcopus Roffensis in præfat. L. 4. adversus Œcolampad., GENEBRARDUS in Chronologia, aliique. Illustrissim. de MARCA librum hunc non RATRAMNI, sed Joan. SCOTI esse contendit in epist. ad Dacherium, cujus sententiam secutus est præter alios noster HARDUIN. in Dissert. de Sacram. altaris. At litem hanc diremisse visus est plerisque hodie MABILLONIUS in 2. p. sec. 4. Benedict. ex antiquissimis codicibus manuscriptis ante 800. annos exaratis, aliisque monumentis evincens, vere librum eum RATRAMNI esse, quondam Corbeiensis sub PASCHASIO RATBERTO Abbate monachi, ac postea Abbatis Orbacensis. His notatis

277. R. N. Ant. quoad RATRAMNUM. Et vero is manifestius longe, quam PASCHASIVS ipse dogma catholicum adstruit: 1°. In parte prima operis num. 9. et 10. (Patrol. t. 121. p. 131, etc.) inquit: *Exterius quidem panis, quod ante fuerat, forma præterditur; color ostenditur; sapor accipitur: ast interior longe aliud multo pretiosius, multoque excellentius intimatur; quia celeste, quia divinum, id est, Christi corpus ostenditur, quod non sensibus carnis, sed animi fidelis intuitu vel aspicitur, vel accipitur, vel comeditur: vinum quoque, quod sacerdotali consecratione Christi sanguinis efficitur sacramentum, aliud superficie tenus ostendit, aliud interiorius continet.* Num Catholicus quispiam nitidius hoc dogma suum proponeret? Num. 12. autem totus in eo est, ut ostendat, veram mutationem esse factam in Eucharistia, sed invisibilem. Sic quoque num. 13. idem ostendit: *Si ergo nihil est hic permutatum; non est aliud, quam ante fuit. Est autem aliud, quoniam panis corpus, et vinum sanguis Christi facta sunt.* Ac num. 15. *Si hoc (conversionem illam) prosteri noluerint, compelluntur negare, corpus esse sanguinemque Christi; quod nefas est non solum dicere, verum etiam cogitare.* Non est, quod similes alias ex RATRAMNO sententias, quibus abundat, nunc proferamus. Ex tanta textuum claritate factum, ut postea pœniteret adversarios in editione ejus libri impensæ operæ; et Centuriatores Magdeburgenses Centur. 9. hunc librum exulare juberent; quia, ut inquirunt: *Transubstantiationis habet semina Bertramus, utitur enim vocabulo commutationis et conversionis.* Nunc

Ad prob. 1^{am}. R. D. Non continet in veritate, ubi per veritatem intelligit

realitatem et substantialem præsentiam N. manifestationem, et claram rei visionem C. Hoc ultimo sensu veritatem sumit. Constat evidenter 1°. ex definitione, quam ipse affert num. 8. ubi *Veritas*, inquit, *est rei manifesta demonstratio, nullis umbrarum imaginibus obvelata.* 2°. Ex statu quæstionis et scopo, quem sibi proponit n. 5. hisce verbis: *Utrum id, quod ore fidelium sumitur, corpus et sanguis Christi... in mysterio fiat an in veritate? id est, utrum aliquid secreti contineat, quod oculis solummodo fidei pateat, an sine cujuscumque velatione mysterii hoc aspectus intueatur corporis exterius, quod mentis visus aspiciat interiorius, ut totum, quod agitur, in manifestationis luce clarescat?* Indubium igitur est, eum veritatem hic pro manifestatione sumere.

Si ais: videri improbabile, fuisse, qui putarent, corpus Christi in Eucharistia manifestari.

R. Id tamen 1°. RATRAMNUS ipse testatur ibid. n. 2. inquires, fuisse quosdam, qui dicerent, quod sacramentum corporis sanguinisque Christi *nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat; sed ipsius veritatis nuda manifestatione peragatur.* 2°. Indubiis constat testimoniis, quosdam putasse, id quod sensibus in Eucharistia percipitur, ipsum Christi corpus esse; sicque dum videntur, tanguntur, franguntur species, non has videri in se immediate tangi, frangi, sed corpus Christi ipsum. Ac quidem talis ipso illo, quo RATRAMNUS seculo, pauloque ante ipsum, fuit HAYMO Halberstadiensis in Tract. de Corp. et Sang. Dom., apud MABILLONIUM præfat. in 2. partem seculi 4. Benedict. §. 7. num. 93. Talis quoque opinionis ABAUDIUS fuit apud MABILLON. Tom. 3. Analectorum, ubi adhuc plures recenset.

Ad prob. 2^{am}. R. Dicit, Eucharistiam appellari corpus Christi propter similitudinem, quæ excludat realem præsentiam N. propter manifestationem illam tantum, ante descriptam C. In eo enim loco RATRAMNUS utitur testimonio S. AUG., desumpto ex ejus epist. 98. (al. 23.) ad Bonifacium Episc., in qua S. Doctor docet, aliud esse sacramenta, et aliud res, quarum sunt sacramenta; quo ex loco id conformiter ad statum quæstionis et scopum suum id unum colligit RATRAMNUS, Eucharistiam aliud esse quoad rem, quam continet; aliud vero quoad rem externam; proinde aliquid fieri in mysterio, et sub obvelatione, ut ipse loquitur.

Ad prob. 3^{am}. R. 1°. Sunt, qui probare contendunt, RATRAMNUM fuisse opinionis hujus inauditæ, et erroneæ, manna et aquam de petra manantem revera conversa fuisse in carnem et sanguinem. Si ita; nihil juvat adversarios. Sed non est credibile, virum tam eruditum, qualis tum in Ecclesia erat RATRAMNUS, ita sensisse. Unde ad mentem ejus et scopum

R. 2°. D. Non aliam admittit conversionem quoad speciem externam, et id, quod sensibus percipitur C. Quoad id, quod sub speciebus Eucharisticis continetur N. Mentem ejus præter jam dicta satis declarant verba, quæ ibid. paulo post subdit: *Videmus in aqua, secundum corpus nihil esse conversum; consequenter ergo et in vino nihil corporaliter ostensum.* Igitur in eo comparisonem tantum instituit, quod, sicut in aqua secundum corpus, h. e. secundum id, quod habet sensibile et palpabile, nihil mutatum est; ita et in vino (idem est de pane), nihil sit corporaliter ostensum, ut ipse loquitur, h. e. sensibiliter; quod erat ejus intentum contra adversarios, de quibus dictum ante.

Quod tandem Joan. Scotum attinet, R. Permisso, quod ipsum dogma impugnavit de realitate presentie Christi; nihil adversariis prodest, sed e contra officit; nam continuo se illi opposuerunt coevi plures. Eum reprehendit HINC MARUS Rhemensis Lib. de predestin. cap. 31. (Patrol. t. 125. p. 296.) Confutavit ALDREVALDUS Tractatu egregio, qui extat Tom. 12. spicilegii Lucae Dacherii cum titulo: contra ineptias Scoti (v. Patrol. t. 124. p. 948.); ipseque Scotus suae diffidens causae, ac metuens, ne in Gallia damnaretur haereseos, clam profugit in Angliam. Igitur non PASCHASII, sed Scoti sententia nova erat, ac contra Ecclesiae sensum.

Nec refert, quod Ecclesia Lugdun. non continuo Scotum propterea damnaverit; non enim hinc sequitur, ab ea ideo comprobata fuisse Scoti doctrinam; plures enim alios, summeque nefandos, ac inauditos errores idem docuerat, velut: 1. Mundum corporeum non conditum fuisse, nisi post Adami lapsum. 2. Humanitatem Christi in ipsius divinitatem post resurrectionem penitus mutatam fuisse. 3. Malitiam, poenasque daemonum aliquando finem habituras. 4. Omnes creaturas sensibiles post generalem corporum resurrectionem in humanam naturam fore convertendas. 5. Humanum corpus in animae rationalis naturam transiturum, atque id genus alia, quae extant in ejus opere de Naturis. Nec tamen propter foeda hujusmodi dogmata damnatus fuit ab Ecclesia Lugdunensi. Numquid ideo approbasse censenda est illa errorum monstra nobilis Lugdunensis Ecclesia? Nimirum Ecclesia haec in id unum tunc intenta erat, ut puram de gratia doctrinam propugnaret. Praeterea liber Scoti de Corp. et Sang. Dom. videtur non aequae fuisse cognitus; ac si cognitus fuisset, sufficienter reprobatus dici potest, quod eadem Lugdunensis Ecclesia L. de trib. Epistolis c. 40. (Patrol. t. 121. p. 1054.) universim de Scoto pronuntiet, *hominem esse in rebus Religionis stupendae stoliditatis*; sed et a NICOLAO I., PRUDENTIO Trecensi, Conc. LINGONENSI notatus sit ceu inimicus homo, qui zizania superseminaret. Quid viri talis prodesse potest auctoritas?

Dixi: *Permisso*; nam non directe, sed indirecte solum eum impugnasse dogma PASCHASII, alii volunt, videturque ex ASCELINO colligi. Hoc tamen certum, eum perspicaciorum suspicionem incurrisse; BERENGARIUM ex eo Scoti libro virus hausisse et sententias; unde et in Synodo VERCELLENSI an. 1050. Scoti liber concrematus est.

At, ut ad propositum redeamus, nunquam PASCHASIIUS ob dogma de reali praesentia assertum apud quemquam unquam vel levissimam notam contraxit, omnium vivus et mortuus celebratus encomiis, a Synodo PARISIENSIS an. 845., quae ob viri merita insigne privilegium Monasterio Corbeiensis concessit. Ab ENGELMODO Suessionensi in carmine panegyrico (Patrol. t. 120. p. 26.) dictus *Ecclesiae columen*; auctoritate Sedis Apostolicae Corbeiae levato e terra ejus corpore cultus est. Libello ejus pro instituenda juventute utebantur Episcopi; quod minime fecissent, si doctrinam Ecclesiae repugnantem protulisset. Ergo non PASCHASIIUS, sed e contra Scotus doctrinam novam toti tunc repugnantem Ecclesiae produxerat.

CAPUT III.

DE MODO, QUO CHRISTUS IN EUCHARISTIA REALITER PRAESENS EXISTIT.

Expenso ac vindicato hujus Dissertationis de Eucharistia dogmate facile primario de reali Christi in Eucharistia existentia, alia ordine succedit questio de modo, quo Christus in Eucharistia praesens fit, existitque. Modum hunc, vel actionem rectius, qua corpus et sanguis Christi in Eucharistia sistuntur realiter ac substantialiter, Catholici vulgari proprioque nomine *Transsubstantiationem* appellant. Etsi vero transsubstantiationis vocabulum pridem ante Concilii TRIDENT. aevum, atque in ipso Conc. LATERAN. IV. sub INNOCENT. III. esset usurpatum, Theologi tamen orthodoxi transsubstantiationem non omnes eodem sensu exponebant, quibusdam eam ita interpretantibus, ut illam fieri per conversionem totalem substantiae panis et vini in Christi corpus et sanguinem negarent, nimium praecoccupati philosophicae ac naturalis conversionis placitis. Sed his silentium indixit TRIDENT. Synodus Sess. 13. cap. 4. docens: *S. haec Synodus declarat, per consecrationem panis et vini conversionem fieri totius substantiae panis in substantiam corporis Christi Domini, et totius substantiae vini in substantiam sanguinis ejus, quae conversio convenienter et proprie a sancta catholica Ecclesia transsubstantiatio est appellata.* Unde hic disputatio potissimum remanet contra Lutheranos, quorum alii, resuscitato discipulorum BERENGARII systemate, *Consubstantiatores*, alii *Impanatores* appellantur, ut jam praemonitum num. 210.

ARTICULUS I.

AN IN EUCHARISTIA CORPUS ET SANGUIS CHRISTI SISTANTUR PRAESENTIA PER TRANSSUBSTANTIATIONEM? ET QUALEM?

Transsubstantiatio in genere est substantiae unius in alteram conversio. In naturali saltem pars substantiae veteris, scilicet materia remanet. Talem vero in Eucharistia catholica fides non sustinet. Unde hic quaeritur: an vi verborum consecrationis fiat vera transsubstantiatio, seu conversio totius substantiae panis et vini in Christi corpus et sanguinem?

278. *Dico.* Vi verborum consecrationis totalis fit transsubstantiatio, sive totius substantiae panis in corpus Christi, et totius substantiae vini in sanguinem Christi conversio. Est de fide catholica, clare id docente novissime Concilio TRIDENT. Sess. 13. cap. 4. cit., et specialiter ac decretorie definiente Sess. ejusd. Can. 2. Sed et ante in Decreto conversionem utriusque substantiae panis et vini in Christi corpus et sanguinem verborum Christi virtute fieri tradiderat Concilium FLORENT. Ac jam LATERAN. IV. relatum cap. *Firmiter* an. 1215; contra Albigenses, et tum temporis haereticos.